

Fortællingen er den røde tråd i mit liv

– interview med **Monique Popescu**

Ingrid Irgens-Møller
cand.mag. i musikterapi,
ansat ved Norddjurs
Behandlingscenter
iirgens@yahoo.com

Monique Popescu
cand.mag i musikterapi,
moniquepopescu@gmx.de

Efter at have mødt musikterapeut Monique Popescu i flere musikterapisammenhænge, og hørt en lille smule om hendes baggrund, blev jeg nysgerrig: Hvordan har det været at skulle flytte fra sit hjemland, Rumænien, til Tyskland og videre til Danmark? Hvordan har de forskellige musikalske kulturer og kunstarter påvirket hendes måde at tænke på, spille musik på, arbejde på, fra klassisk musik til rumænsk folkemusik, til scenografi, teater og film?

I december 2023 mødtes vi online til et interview og en snak om hendes liv. Her kommer fortællingen:

Mellem to kulturer

Jeg er født og opvokset i Rumænien. Mine forældre var klassiske musikere og lærere. Jeg begyndte at spille klaver på en musikskole, da jeg var 5 år gammel, og jeg fik 5-6 timers musikundervisning om ugen, ud over den undervisning jeg fik på folkeskolen. Klaver var mit hovedinstrument, og derudover sang jeg i kammerkor.

Min familie tilhørte det tyske mindretal i Rumænien. Både min mor og min stedfar var tyske, mens min biologiske far var rumæner. Min mor blev skilt fra min biologiske far kort efter jeg blev født, og min stedfar og musikken har været en konstant del af mit liv, siden jeg var knap to år gammel.

Min barndoms musik var influeret af et væld af musikalske traditioner. I vores hjem blev der primært spillet klassisk musik, mens der i skolen og til fester var masser af rytmisk musik. Derudover var der selvfølgelig den rumænske musik og også ungarsk musik og sigøjnermusik, som jeg lyttede til, når jeg var på besøg hos skolekammerater eller legede med andre børn i gaden.

Den rumænske musik fyldte især, når nogen i mit barndoms kvarter døde. Den indgik som en fast tradition i at sige et sidste farvel til afdøde: Der var grædekoner, som sang og græd på gaden, og folk kom og spiste og græd og var der sammen med de efterladte.

Rumænsk folkemusik er meget emotionel. Det er et blomstrende sprog. Doina er en særlig musikstil i folkemusikken. Vemodige åndelige sange, der ikke har en fast rytme, men bølger af akkorder og stemmer som svæver, venter, bliver hurtigere og langsommere. Doina er noget helt særligt. Den fortæller om 'dor', som betyder længsel, der både er glad og trist. At blive glad fordi man føler så dybt.

Mit hjernesprog er tysk, mit sjælesprog er mere rumænsk.

At forlade sit eget land ufrivilligt

I løbet af 60'erne blev det sværere for tyske familier at leve og trives i Rumænien. Der var mange restriktioner om, hvad man måtte sige og mene noget om, og der var mangel på fødevarer og gas og strøm. Jeg var ikke en pige som tiede stille, og sagde typisk min mening højt i skolen og overfor andre. Derfor blev jeg som 16-årig indkaldt af efterretningspolitiet. De truede med at sætte mig i fængsel, og de begik overgreb på mig. Derfor besluttede min mor, at det var blevet for farligt for os, og at vi måtte flytte. Mange af mine venner var også rejst. Det blev klart for mig: *"lige meget hvad jeg gør, så eksisterer det, som jeg forlader og elsker, ikke længere"*.

I årene 1967-1989 var det muligt for medlemmer af det tyske mindretal i Rumænien at blive 'købt fri' af den tyske regering. Min familie flyttede i 1982 fra Rumænien og til Tyskland. Hvor det tyske mindretal engang talte 700.000 mennesker, er der i dag omkring 20.000 tilbage.

Vejen væk fra musikken og tilbage igen

Da jeg kom til Tyskland, var det musikalske og kunstneriske min indre ø og holdepunkt. Jeg lyttede meget til rumænsk musik, fordi jeg savnede Rumænien så meget, og i en lang periode var jeg syg, fordi jeg ikke ville være i Tyskland.

På det tidspunkt havde jeg allerede besluttet, at jeg ikke skulle være musiker. Jeg kæmpede med scenskæk, efter at jeg havde oplevet et black-out til en koncert. Jeg besluttede derfor ikke at læse på konservatoriet, som jeg ellers altid havde tænkt, jeg skulle. I dag ærgrer jeg mig over, at jeg ikke snakkede med nogen om det.

I Tyskland hørte jeg for første gang om musikterapi. På det tidspunkt skulle man først læse

noget andet, eksempelvis musik eller socialpædagogik, før man kunne optages på en 2-årig postgraduate uddannelse i Heidelberg. Derfor begyndte jeg at læse socialpædagogik som bachelor i Coburg og München.

Musikken som hjælpende hånd

Musik som terapi var noget jeg allerede havde været i kontakt med tidligere i mit liv. Lige inden vi kom til Tyskland, da jeg var 17 år, var min farmor meget syg og dement. Jeg var den eneste, som kunne nå ind til hende, og som tog sig tiden til at være sammen med hende. Jeg vidste, fra da hun var rask, at hun kunne huske hele operetter udenad. Derfor begyndte jeg at synge for hende, recitere digte for hende og aktivere hende til kropslig bevægelse. Jeg anede ikke noget om ældrepleje, men jeg oplevede, at hun pludselig vågnede op igen og var til stede, og at hun fortalte mig alt muligt. Jeg tænkte, *"hold nu op, det kan noget"*.

Et andet eksempel på hvordan jeg har oplevet musikken som lindrende kraft var, da min stedfar blev syg med kræft. Han døde i 1988.

To år forinden fik han stillet diagnosen pancreaskræft og lægerne forudsagde, at han ville dø inden for to måneder, men der skulle komme til at gå to år. Mens han var syg, besluttede jeg mig for at hjælpe ham. Jeg var sammen med ham så meget som muligt, og jeg spillede musik for ham. Han sagde, at han ikke mærkede smerterne, når jeg spillede for ham. Men det var illusorisk at tro, at han ville overleve. Og så døde han, og jeg kunne ikke længere spille musik.

Jeg stoppede med at spille musik aktivt og dagligt, som jeg plejede at gøre, og skiftede fag til litteraturvidenskab og dramaturgi.

Fra 1988 til 2001, i tolv år, rørte jeg næsten ikke klaveret. Så mødte jeg ham, der skulle blive min mand, og som jeg kendte, fra dengang vi boede i Rumænien, blandt andet fordi han var elev af min far. Nu blev vi kærester. Han levede som musiker, og på forunderlig vis kom musikken ind i mit liv igen; jeg anskaffede mig et klaver og begyndte igen at spille.

Rejsen til Danmark

Min mand og jeg kom til Danmark første gang i 2008. Han er bratschist og komponist, og var blevet spurgt om han ville skrive en komposition, som kunne uropføres på Kirsten Kjærs Museum¹ i Nordjylland. Jeg skulle med og fik til opgave at lave scenografi til stykket.

Muldvarpens mystiske eventyr, Dunkelfolket

Vi kom dertil, og det viste sig at være et fortryllende sted. Kirsten Kjærs Museum var og er en form for kunstnerkollektiv med mennesker fra hele verden. Jeg oplevede en åben og fri ånd med plads til uafhængig kunstnerisk udfoldelse.

Tilfældet ville, at vi blev spurgt af museets ledelse², om vi havde lyst til at overtage den daglige drift af museet, da de snart skulle på pension. Vi sagde ja. Vi flyttede nordpå – og jeg måtte endnu engang rykke mine rødder op og vænne mig til ny jord under fødderne.

Udover arbejdet ved museet fik min mand en stilling som musikalsk leder ved Det Jyske Ensemble, som var et lille kammerensemble fra Viborg. Jeg arbejdede med at lave scenografi til nogle børnekoncerter. Vi turnerede rundt i Nordjylland. Det var en virkelig barsk vinter, der var så meget sne. Det var i 2009.

Ved Kirsten Kjærs museum havde jeg mange forskellige arbejdsopgaver. Jeg stod for den daglige drift og kommunikation, hjalp med catering og havde et tæt samarbejde med musikerne og de øvrige gæster, som kom til museet. En positiv sidegevinst var, at jeg stoppede med at have sceneskræk, fordi jeg havde fortsat mit arbejde med børneprojekter og forskellige musikere, og indimellem pludselig blev nødt til at spille med, fordi der manglede en musiker. Jeg glemte at blive nervøs, og det udviklede sig til, at jeg kunne spille koncerter igen.

Jeg var dog stadig usikker på, hvordan jeg kunne bruge det, som jeg havde lært og al min medbragte erfaring her i Danmark.

¹ Kirsten Kjærs museum er et privat museum i Nordjylland, bygget op omkring Kirsten Kjærs (1893-1985) kunst. Den ejes af Kirsten Kjærs Fond. Se www.kkmuseum.dk/museet/

² Harald Fuglsang og John Anderson grundlagde museet i 1981, og derefter grund, bygninger og samlingen til Kirsten Kjærs Fond

Cirklen er fuldendt

I slutningen af 2015 flyttede vi til Aalborg, fordi min datter skulle starte i skole. Her hørte jeg, at musikterapiuddannelsen skulle flytte ind i Musikkens Hus i Aalborg, og jeg tænkte: *"Musikterapi – er det derfor jeg er kommet til Danmark?"* Jeg var 50 år gammel, og i tvivl om hvorvidt jeg kunne komme ind. Mine venner var støttende og mente, at det musikalske ikke burde være noget problem. Jeg fandt dog ud af, at jeg skulle have studieprøve i dansk for at kunne søge om optagelse. Jeg havde kun fem måneder til ansøgningsfristen udløb.

Jeg havde aldrig gået på sprogskole, men jeg kendte allerede mange danske sange fra min datters morgensang i skolen. Jeg gik dedikeret til værks; jeg skrev bøger af, og jeg så Matador og alle programmer om Dronning Margrethe på tv'et – alt imens jeg hoppede på trampolin foran skærmen for at hjælpe kroppen med at huske.

Jeg klarede danskprøven og optagelsesprøven til musikterapiuddannelsen, og i 2021 kunne jeg kalde mig kandidat i musikterapi.

Improvisationen og den skabende proces

Ved Kirsten Kjærs Museum fik vi årligt besøg af en gruppe musikstuderende fra Basel, som kom til museet for at arbejde med fri improvisation. Det var for mig et helt nyt musikalsk univers, som jeg aldrig tidligere havde stiftet bekendtskab med. Jeg lyttede og var fascineret; det var mærkeligt, dejligt, grimt og smukt.

På musikterapiuddannelsen fik jeg for alvor den musikalske improvisation ind under huden.

I dag er jeg kommet til et sted, hvor jeg kan forene alle mine musikalske sprog, i den musik jeg spiller. Det er meget forskelligt, hvilke musikalske elementer jeg bruger, når jeg arbejder. Nogle gange er det oplagt med den enkle struktur, som man kender fra blandt andet dansk folkemusik, med lige taktarter (3/4.dele eller 4/4.dele). Jeg føler mig desuden meget tilpas i atonal musik, som jeg har lært gennem den nutidige musik, min mand har spillet og komponeret. Jeg har lært at lytte på en anden måde. Og det er så vigtigt, for hvis du mærker musikken indeni, ligegyldigt hvilke toner der er, og bærer den frem for andre, så bliver det meningsfyldt. Det er min oplevelse. Hvis man bare rammer forskellige tangenter, så er det måske sjovt, men det som sker inden i mit hoved er, at jeg finder på en mening, som bliver til en

historie, ligegyldigt om den mest har rytmiske elementer, melodiske elementer eller er mere jazzet, klassisk eller folkemusik-agtig. Uanset stilart bliver musikken til en fortælling, som jeg bærer frem for dem, jeg er sammen med og arbejder med.

Det er fortællingen, der er den røde tråd i mit liv, mit kunstneriske liv og mit musikterapivirke. Det, tror jeg, er et resultat af, at jeg nærer tilknytning til så mange lande og er blevet påvirket mange steder fra.

For nylig er jeg begyndt at arbejde med "Dunkelfolket", en masketeatergruppe i Aalborg. De deltager i mange parader, heriblandt det årlige karneval. De har alle sammen træmasker, som symboliserer de underjordiske ånder, der gør alt det, som almindelige mennesker ikke må.

Gruppen arbejder kollektivt med at skabe historier gennem en kreativ tilgang med krops- og musikimprovisation, som udvikles til et manuskript med musikstykker – heriblandt improvisation. For nylig har vi spillet for en gruppe ældre med demens – en times forestilling uden ord. De ældre virkede fuldstændig fortryllede og glade. Det var så rørende. Og så skete der det, at vi på et tidspunkt spillede en lille stump fra sangen Stille hjerte sol går ned, og vores publikum begyndte at synge med, og tårerne trillede ned ad kinderne. Det var en smuk oplevelse.

Det at vente på musikken, at være klar og lyttende, er for os musikterapeuter så utrolig vigtigt. Man må finde ind til sin egen ro, for at musikkens mening bringes frem og vokser sig større. Nogle gange er det ikke så meget, og det behøver ikke at være så meget. Nogle gange er det kun få toner, og det kan gøre en verden til forskel.

Nutiden og fremtiden

Som færdiguddannet musikterapeut har jeg blandt andet arbejdet med børn med særlige behov, især autisme og ADHD. Jeg har også været på en specialskele og varetaget individuelle musikterapiforløb og fungeret som specialpædagogisk underviser. Derefter har jeg haft et vikariat i Mariagerfjord Kommune, hvor jeg arbejdede i socialpsykiatrien, og i et aktivitetshus for voksne med forskellige psykiske og fysiske udviklingsforstyrrelser. Desværre valgte Mariagerfjord Kommune i en sparerunde at nedlægge samtlige musikterapistillinger i kommunen.

Monique Popescu ved Art Dreams Eksperimentarium

For tiden er jeg jobsøgende og går samtidig med overvejelser om at søge fondsmidler til et projekt. Min drøm er at kunne tilbyde musikterapi til børn og unge med forskellige diagnoser, eksempelvis autisme, og samtidig være en del af den specialpædagogiske musikundervisning – to spor på én gang. Jeg synes, at det pædagogiske og det terapeutiske skal gå hånd i hånd. Det ville være et drømmeprojekt. Men det er svært at få folk i tale, for der er et tungt bureaukrati i kommunerne, og institutionerne har hverken tid eller penge.

Musikterapien som en familie og et fælles sprog

Jeg synes, det er utroligt vigtigt, at vi som musikterapeuter bliver mere synlige. Det er vigtigt for mig at være en del af bestyrelsen i *Dansk Musikterapeutforening* og at kunne bidrage her i tidsskriftet (*Tidsskriftet Dansk Musikterapi*). For mig har det også været vigtigt at blive en del af autismenetværket for musikterapeuter. Vi skal samle kræfterne.

Det, at dele vores musikterapierfaringer med hinanden er en *win-win* situation. Vi er hver især unikke, med hver vores tilgang og kan lære af hinanden. Det bliver virkelig ensomt, hvis vi bare sidder hver for sig i hvert vores job.

For mig er det at være en del af musikterapifamilien et sted, hvor jeg oplever at være kommet hjem. For selvfølgelig savner jeg Rumænien, og jeg savner Tyskland. Jeg har aldrig ønsket at flytte fra ét land til et andet, men det at være en del af musikterapifamilien i Danmark betyder så meget, at jeg næsten ikke kan sætte en pris på det. Vi taler næsten samme sprog.